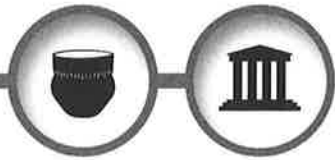

thema 1 – Eerste boeren, verdwenen steden

🛡️ tijd van jagers en boeren 🏛️ tijd van Grieken en Romeinen

Samenvatting

In de tijd van jagers en boeren ontdekten de jagers hoe ze het land konden bewerken. Langzaam werden de jagers boeren. In de tijd van Grieken en Romeinen kwamen de Romeinen naar ons land en bouwden hier steden.

🛡️ les 1 – Jagers worden boeren

De eerste boeren begonnen in warme landen ver weg met het zaaien en oogsten van graan op akkertjes. Dat deden ze omdat er steeds meer mensen waren. Het graan groeide goed door het warme weer. Toen het hier ook warmer werd, gingen mensen ook hier akkertjes maken. Langzaam werden jagers boeren. Sommige jagers leerden het maken van akkers van beginnende boeren. Andere jagers ontdekten zelf hoe het moest. Boer worden was handig, want als je je eigen graan kweekt, weet je zeker dat je genoeg te eten hebt voor alle mensen. En voor een akker heb je veel minder land nodig dan voor jagen.

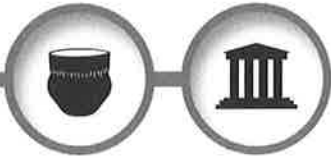
🛡️ les 2 – Het wiel uitvinden

De eerste boeren kozen de plaats van hun boerderij op hoge stukken land, omdat er veel water was. De rivieren overstromden vaak. De boeren woonden in langwerpige gebouwen, samen met hun dieren zoals schapen, koeien en geiten. Die gaven wol, kaas en leer. De boeren maakten de grond geschikt voor akkers door alles te verbranden wat er groeide. De as was goed voor de grond. Dat heet brandcultuur. Omdat ze steeds dezelfde akker gebruikten, raakte de grond uitgeput. Ze maakten dan een nieuwe akker. Toen ongeveer 3500 jaar voor onze jaartelling het wiel uitgevonden werd, werd het werk van een boer minder zwaar. Boeren bleven ook nog wel jagen en verzamelen.

>

thema 1 – Eerste boeren, verdwenen steden

🏹 tijd van jagers en boeren 🏛️ tijd van Grieken en Romeinen

Samenvatting

🏛️ les 3 – De muntendief

De Romeinen hadden een sterk leger. Ze veroverden veel gebieden en kwamen tot in ons land. De rivier de Rijn werd de grens van het Romeinse Rijk. Die grens heette limes. De Romeinen bouwden er wegen, wachttorens en forten. Rond de forten ontstonden dorpjes. Germaanse handelaren gingen naar de dorpjes en forten om er vee, wol en graan te verkopen. Ze kochten Romeinse spullen: glas, wijn en sieraden. De Germanen en de Romeinen leerden elkaar kennen. Rijke Germanen gingen zich net zo kleden en gedragen als Romeinen. De Romeinen leerden de Germaanse goden kennen.

🏛️ les 4 – Romeinse steden

De Romeinen bouwden hier steden, net als in hun eigen land. Op de plaats waar Nijmegen ligt, was vroeger een groot Romeins legerkamp. De stad Forum Hadriani lag, waar nu Voorburg ligt. De Romeinen werkten en woonden in de stad. Elke stad had zijn eigen bestuur. De handel was heel belangrijk. Als ontspanning gingen Romeinen sporten of naar het amfitheater. De kinderen moesten naar school. Zij leerden lezen, schrijven en rekenen in het Latijnse schrift. Na school speelden ze buiten of deden ze binnen een spelletje. Er is niet veel meer over van die steden. Soms worden er nog delen van huizen gevonden of resten van afval.

-3500 uitvinding van het wiel

-3000

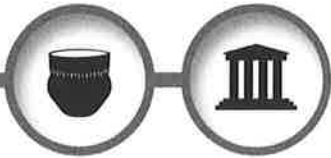
vanaf 100
Romeinse steden
in de lage landen

1

500

thema 1 – Eerste boeren, verdwenen steden

🏹 tijd van jagers en boeren 🏛️ tijd van Grieken en Romeinen

Begrippen

🏹 les 1 – Jagers worden boeren

zaaien

Zaaien is het zaad ergens van in de grond stoppen of op de grond strooien.

oogsten

Oogsten is de opbrengst aan graan, groente en fruit van het land of van de boom halen als ze volgroeid zijn.

de landbouw

Landbouw is het werk van de boeren op de akkers. Dat is het telen van groenten, aardappels en graan.

🏹 les 2 – Het wiel uitvinden

de brandcultuur

Bij brandcultuur gebruikt de boer de grond heel veel om daarna een nieuw stuk grond plat te branden voor de landbouw.

de erosie

Erosie is het afslijten van land door wind of water.

het wiel

Een wiel is een plat, rond ding dat kan ronddraaien. Iets wat wielen heeft kan rijden.

🏛️ les 3 – De muntendief

het Latijn

Latijn is de taal van de Romeinen.

de limes

De limes was de grens van het Romeinse Rijk. In Nederland liep de grens van de Noordzee langs de Rijn.

het castellum

Castellum is het Romeinse woord voor fort.

de ruilhandel

Bij ruilhandel wissel je goederen tegen andere goederen en niet tegen geld.

🏛️ les 4 – Romeinse steden

het amfitheater

Een amfitheater is een ronde of ovale schouwburg in de openlucht uit de Griekse of Romeinse tijd.

de Romeinse stad

Een Romeinse stad was een stad die eruitzag als Rome in het klein.

het wasplankje

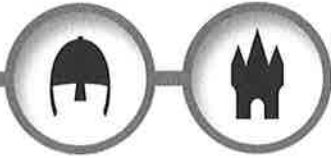
Een wasplankje was een houten plankje met bijenwas waarop je kon schrijven.

het badhuis

Een badhuis is een gebouw waar je tegen betaling een douche of bad neemt.

thema 2 – Ruwe rovers en rijke steden

 tijd van monniken en ridders tijd van steden en staten

Samenvatting

In de tijd van monniken en ridders ontstonden er steden die heel rijk werden van de handel. Die rijkdom trok ook plundersaars aan. In de tijd van steden en staten bestuurden de burgers zelf hun stad en er werden gildes opgericht.

les 1 – Raadsel in Dorestad

Koopmannen trokken door Europa om spullen te kopen en te verkopen. Ze reisden over land en water van de ene handelsplaats naar de andere. Handelsplaatsen waren te vinden op plekken waar veel mensen langskwamen: bij kastelen, kloosters, rivieren of kruispunten van wegen. Op die plekken ontstonden vaak dorpjes, waar de koopmannen konden overnachten of hun spullen konden opslaan. Dorestad, Deventer en Utrecht waren van die handelsplaatsen.

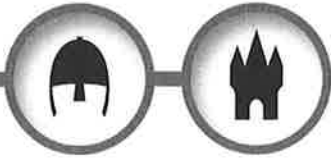
les 2 – Rijk is gevaarlijk

De Franken en de Friezen streden om de macht in Dorestad. De Franken wonnen. Er kwamen veel koopmannen naar Dorestad. Zij brachten mooie spullen mee, zoals goud, glas en barnsteen. In Dorestad waren veel handwerkslieden, zoals wapensmeden, schoenlappers en wevers. De bewoners van Dorestad verdienden veel geld aan de koopmannen. De handelsplaats werd er rijk van. Maar al die rijkdom trok ook plundersaars aan. De Noormannen vielen dorpen aan die aan de rivier lagen. Dorestad werd bijna jaarlijks beroofd door de Noormannen. De mensen trokken er weg. Dorestad was niet langer de belangrijkste handelsplaats.

>

thema 2 – Ruwe rovers en rijke steden

 tijd van monniken en ridders tijd van steden en staten

Samenvatting

les 3 – Een echte stad

Utrecht kreeg stadsrechten van keizer Hendrik. Stadsrechten hebben betekende dat de burgers van de stad nu zelf hun wetten maakten, de rechtspraak regelden en markten organiseerden. Ze mochten ook tol heffen en hadden het recht om hun eigen munt te slaan. De burgers van de stad waren nu vrij. Meer steden kregen stadsrechten van hun heer. Grote steden wilden graag stadsrechten. Ze betaalden wel belasting aan de heer, maar ze mochten veel meer zelf beslissen. De steden werden groter en machtiger.

les 4 – Steden en gildes

In het stadsbestuur zaten de schout en de schepenen. Dat bestuur heette de schepenenbank. De schepenen waren vooral rijke burgers, gekozen door de koopmannen. Er woonden ook veel handwerkslieden in de stad. Zij waren georganiseerd in clubjes van hun eigen beroep: een gilde. Alle gildes hadden koopmannen die hun producten verkochten. Gildes controleerden de kwaliteit en de prijzen van de producten van hun leden. Als een lid geen werk had of ziek was, kreeg hij geld van het gilde. Ze zorgden ook voor beroepsopleidingen: als de meester zijn leerling goed vond, werd hij gezet. Als hij jaren later de meesterproef mocht afleggen, was hij ook meester.

600 – 850 Dorestad als rijke handelsplaats

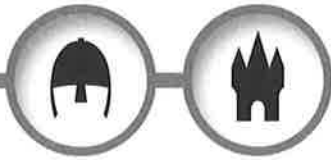
500

1000

1500

thema 2 – Ruwe rovers en rijke steden

🏰 tijd van monniken en ridders 🏰 tijd van steden en staten

Begrippen

🏰 les 1 – Raadsel in Dorestad

de koopman

Een koopman verdient zijn geld met kopen en verkopen van goederen om er winst mee te maken.

de handelsplaats

Een handelsplaats is een plek waar handelaren bij elkaar kwamen om handel te drijven.

Dorestad

Dorestad was de belangrijkste handelsplaats van de Friezen.

de handwerkslieden

Mensen die spullen met de hand maken om te verkopen, zoals stoffen, kleren, manden, vaten.

de doorwaadbare plek

Als een weg een rivier kruist, is dat de doorwaadbare plek.

🏰 les 2 – Rijk is gevaarlijk

het barnsteen

Barnsteen is een gele, rode of bruinrode halfedelsteen.

de nijverheid

Nijverheid is fabrieken en industrie.

het luxeproduct

Een luxeproduct is iets wat je niet echt nodig hebt, maar wat wel heel fijn of lekker is.

de plunderaar

Een plunderaar is iemand die alles uit een huis of een stad steelt.

de Noorman

Een Noorman is een krijger uit Scandinavië die in de middeleeuwen leefde.

🏰 les 3 – Een echte stad

de tol

Tol is geld dat je moet betalen om over een weg of brug te mogen gaan.

de stadsrechten

Stadsrechten zijn de rechten die een stad kreeg om zelf rechtspraak te houden en belasting te heffen.

de rechtspraak

Bij de rechtspraak beslist een rechter of iemand zich wel of niet volgens de wet heeft gedragen en of hij straf verdient.

het marktrecht

Marktrecht is het recht om een markt te houden.

de belasting

Belasting is geld dat de bevolking aan de overheid betaalt voor wegen, scholen enzovoort.

het zelfbestuur

Zelfbestuur is het recht om zelf een bestuur te kiezen.

🏰 les 4 – Steden en gildes

de schout

Een schout was in vroegere tijden het hoofd van de rechtbank en van de politie.

de schepenen

De schepenen bestuurden in vroeger tijd samen een stad.

de schepenbank

De schepenbank is een middeleeuwse rechtbank en het stadsbestuur.

het stadszegel

Een stadszegel is een soort stempel van de stad. Dat stempel bewijst dat een beslissing op papier echt van het stadsbestuur is.

het gilde

Een gilde was in de middeleeuwen een vereniging van mensen met hetzelfde beroep.

de meester

Een meester is iemand die iets heel goed kan.

de gezel

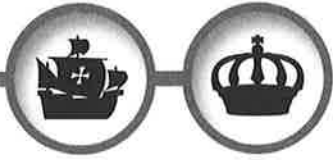
Een gezel was in de middeleeuwen een rang in een beroep.

de meesterproef

Een meesterproef is een examen om te testen of iemand meester kan worden.

thema 3 – Verre reizen en peperdure steden

👑 tijd van ontdekkers en hervormers 👑 tijd van regenten en vorsten

Samenvatting

In de tijd van ontdekkers en hervormers leerden mensen veel meer van de wereld. Ontdekkingsreizigers probeerden over zee een weg naar Azië te vinden. In de tijd van regenten en vorsten werd er veel geld verdiend met handel uit Azië.

👑 les 1 – Kaarten en verhalen

Ontdekkingsreizigers schreven hun reisverslagen op en ze maakten kaarten van de plekken waar ze geweest waren. Marco Polo was zo'n ontdekkingsreiziger. Toen de boekdrukkunst werd uitgevonden, konden mensen al die reisverslagen en kaarten kopen. Drukkers maakten een soort stempel en daarmee drukten ze een bladzijde af zo vaak ze wilden. Drukken was goedkoper en sneller. Meer mensen konden nu leren lezen. Ze wisten meer over hoe de wereld eruitzag. De oude boeken van de Grieken en de Romeinen werden weer gelezen. Daarin stond bijvoorbeeld dat de aarde om de zon draait en dat de wereld rond is.

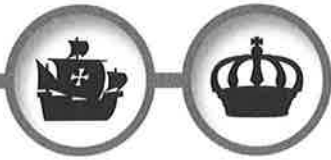
👑 les 2 – Een andere route

Sinds de tijd van Grieken en Romeinen reisden handelaren uit Europa naar de stad Konstantinopel. Van daaruit reisden ze over land door naar Azië. Tot een Turkse sultan de stad veroverde. De stad heette vanaf toen Istanbul. Niemand mocht er meer langs. De handelaren zochten een andere weg naar Azië via zee. Columbus ging op zoek naar Azië. Hij voer naar het westen en hij kwam aan bij Amerika. Maar dat wist hij niet. Hij noemde de mensen indianen, omdat hij dacht dat hij in India was aangekomen. Nederlandse ontdekkingsreizigers waren Willem Jansz, Abel Tasman en Willem Barentsz. De ontdekkingsreizigers brachten onbekende dingen mee zoals maïs, tabak en aardappels.

>

thema 3 – Verre reizen en peperdure steden

👑 tijd van ontdekkers en hervormers 👑 tijd van regenten en vorsten

Samenvatting

👑 les 3 – Veilig naar Azië

De VOC (Verenigde Oostindische Compagnie) werd opgericht om geld te verdienen. De VOC zorgde dat er nooit te veel voorraad was en dat de prijzen hoog bleven. Omdat de VOC aandelen verkocht, kon ze veel schepen bouwen. De VOC werd het grootste bedrijf ter wereld. De schepen van de VOC kwamen terug uit Oost-Indië met peper, nootmuskaat, thee en specerijen. Een schip was twee jaar onderweg, van Amsterdam naar Kaap de Goede Hoop, dan door naar Batavia en weer terug. Het was een zware reis. De matrozen werden vaak ziek door het slechte eten en gebrek aan vers water. Koopmannen van de VOC werden schatrijk. De handel werd met grote winst verkocht.

👑 les 4 – Rijkdom voor allen?

Doordat ons land zo rijk werd van de handel, heette die tijd de Gouden Eeuw. Amsterdam was de belangrijkste stapelmarkt. Koopmannen kochten er pakhuizen om hun spullen op te slaan en te verkopen. Ze kochten ook prachtige grachtenhuizen, schilderijen en kleren. Regenten bestuurden de stad. Ze lieten schilderijen van zichzelf maken door kunstschilders. Zo'n schilder was Rembrandt van Rijn. Hij kwam uit Leiden en maakte veel portretten van rijke mensen. De rijkdom werd niet eerlijk verdeeld: de boeren bleven arm, zieke mensen werden de stad uitgezet en werkloze soldaten kregen ook geen geld.

vanaf 1450 uitvinding van de boekdrukkunst

vanaf 1492 ontdekkingsreizen,
van Columbus en later van Hollanders

1602 oprichting Verenigde Oostindische Compagnie

Gouden Eeuw

1500

1600

thema 3 – Verre reizen en peperdure steden

👑 tijd van ontdekkers en hervormers 👑 tijd van regenten en vorsten

Begrippen

👑 les 1 – Kaarten en verhalen

de ontdekkingsreiziger

Een ontdekkingsreiziger is iemand die op reis gaat om nieuwe gebieden te ontdekken.

Ibn Battuta

Ibn Battuta was een ontdekkingsreiziger uit Marokko.

Marco Polo

Marco Polo was een ontdekkingsreiziger die mooie reisverslagen schreef.

het reisverslag

Een reisverslag is het verslag van een reis.

de kaart

Een kaart is een soort tekening van een stad of land.

de boekdrukkunst

De boekdrukkunst is de manier om meer exemplaren te maken van een boek. Ervoor werden boeken overgeschreven.

👑 les 2 – Een andere route

Konstantinopel

Konstantinopel was de hoofdstad van het Byzantijnse Rijk. De stad heet nu Istanbul.

de specerijen

Specerijen zijn de gedroogde delen van een plant. Ze hebben een sterke smaak.

Christoffel Columbus

Christoffel Columbus ontdekte in 1492 Midden-Amerika.

Willem Barentsz

De Nederlander Willem Barentsz ontdekte Nova Zembla.

Willem Jansz

De Nederlander Willem Jansz ontdekte Australië.

de Aboriginal

Aboriginals woonden al duizenden jaren in Australië, voordat de ontdekkingsreizigers er kwamen.

Abel Tasman

Abel Tasman ontdekte Nieuw-Zeeland.

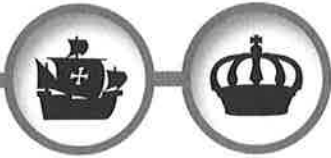
de Maori

Maori woonden al duizenden jaren voordat de ontdekkingsreizigers kwamen in Nieuw-Zeeland.

>

thema 3 – Verre reizen en peperdure steden

👑 tijd van ontdekkers en hervormers 👑 tijd van regenten en vorsten

Begrippen

👑 les 3 – Veilig naar Azië

de compagnie

Een compagnie is een ouderwets handelsbedrijf.

de Verenigde Oostindische Compagnie

De Verenigde Oostindische Compagnie was een Nederlands bedrijf dat handelde met het Verre Oosten.

het aandeel

Een aandeel is een bewijs dat je geld hebt gestoken in een bedrijf.

de winst

Winst is het geld dat overblijft als je meer geld voor iets krijgt dan dat je er zelf voor hebt betaald.

de handelspost

Een handelspost is een vaste plek langs de route waar schepen van de VOC stopten voor handel en voorraden.

peperduur

Peperduur is heel erg duur.

👑 les 4 – Rijkdom voor allen?

de Gouden Eeuw

De 17e eeuw wordt in Nederland ook wel de Gouden Eeuw genoemd. Nederland werd toen erg rijk door de handel.

de stapelmarkt

Een stapelmarkt is een plek waar producten uit de hele wereld naartoe worden gebracht, opgeslagen en doorverkocht.

de nieuwkomer

Een nieuwkomer is iemand die nog maar kort ergens is.

de regent

Een regent bestuurde de stad.

de kunstschilder

Een kunstschilder is iemand die schilderijen maakt.

Rembrandt van Rijn

Rembrandt van Rijn is een Nederlandse schilder uit de 17e eeuw.

thema 4 – Zoete suiker, bittere ellende

🕒 tijd van pruiken en revoluties 🏭 tijd van burgers en stoommachines

Samenvatting

In de tijd van pruiken en revoluties had de Republiek plantages op de koloniën. Slaven deden er het zware werk. In de tijd van burgers en stoommachines werd geprotesteerd tegen slavernij. Eerst werd de slavenhandel afgeschaft en later de slavernij.

🕒 les 1 – De prijs van suiker

De Republiek had delen van West-Indië veroverd. Dat waren koloniën, zoals Suriname en de Antillen. Daar werden plantages gesticht. Er werd suikerriet, katoen en tabak verbouwd. Er werkten slaven. Zij deden het zware werk. Schepen van de WIC (West-Indische Compagnie) voeren van Amsterdam naar Afrika, Fort Elmina, om slaven te kopen. Dan voeren ze naar Curaçao om de slaven te verkopen. Met dat geld kochten ze suiker en katoen en voeren ze weer terug naar Amsterdam. Zo'n reis was verschrikkelijk voor de Afrikanen. De reis duurde een maand, het was vaak heet en er was niet genoeg eten en drinken.

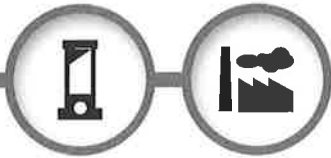
🕒 les 2 – Leven op de plantage

Op de meeste plantages werd suikerriet verbouwd. Slaven plantten suikerriet aan. Na een jaar werden de rietstengels gekapt. Het sap werd uit de stengels gehaald en gekookt tot siroop. De siroop werd hard en kon vervoerd worden naar de Republiek. Slaven waren landarbeiders of werkten als stalknecht, smid, timmerman of schilder. De vrouwen werkten op het land of in huis, als naaister, kokkin of kindermisje. Doordat slaven hard moest werken en slecht werden behandeld, werden ze sneller ziek en stierven ze jong. De planters vonden het normaal dat de slaven hun eigendom waren. Ze gaven de slaven te weinig eten, gaven vaak zware straffen en beslisten over alles in hun leven.

>

thema 4 – Zoete suiker, bittere ellende

📅 tijd van pruiken en revoluties 🏭 tijd van burgers en stoommachines

Samenvatting

🏭 les 3 – Werken en zingen

De slaven zongen liedjes bij al hun werk. Door te zingen konden ze langer werken zonder moe te worden. Ook konden ze hun gevoelens kwijt in liedjes. Ze namen de liedjes mee van thuis. Ze gingen over godsdienst en over het verlangen naar vrijheid. Sommige slaven probeerden te ontsnappen. Soms lukte dat en hield de slaaf zich verborgen in het oerwoud van Suriname. Zo iemand heette een marron. De marrons gingen terug naar de plantages om voedsel en wapens te stelen. En om andere slaven te bevrijden. Soms kwamen de slaven op een plantage in opstand. Dan moesten ze wel goed samenwerken.

🏭 les 4 – Einde van de slavernij

In veel landen in Europa veranderden mensen van gedachten over de slavernij. Engeland stopte met de slavenhandel, het kopen en verkopen van slaven, in 1807. Zij wilden niet dat andere landen nog geld verdienden aan slavenhandel. Om in een goed blaadje te komen bij Engeland stopte Nederland er ook mee. Denemarken schafte als eerste de slavernij geheel af. In Nederland maakte niemand zich daar druk om. Het gebeurde ver weg in de koloniën en de plantages leverden veel geld op. Ook planters waren tegen de afschaffing. Zij moesten dan ineens arbeiders gaan betalen. Dat kostte geld. Nederland schafte in 1 juli 1863 de slavernij in Suriname af.

1621 oprichting West-Indische Compagnie

1863 afschaffing slavernij

1700

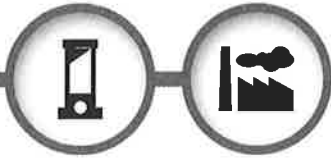
1800

1900

thema 4 – Zoete suiker, bittere ellende

📅 tijd van pruiken en revoluties 🏭 tijd van burgers en stoommachines

Begrippen

📅 les 1 – De prijs van suiker

de West-Indische Compagnie

De West-Indische Compagnie (WIC) was een Nederlands bedrijf dat handelde met Afrika en Amerika.

de kolonie

Een kolonie is een gebied dat door een ander land is veroverd, meestal om er handel mee te drijven.

de plantage

Een plantage is een grote akker in een warm land.

de slaaf

Een slaaf is iemand die een ander dient en niet over zijn of haar eigen leven mag beslissen.

Fort Elmina

Fort Elmina was een gebouw op Curaçao waar slaven gevangen werden gezet.

de slavenhandel

Slavenhandel is het kopen en verkopen van mensen die niets over zichzelf te vertellen hebben.

📅 les 2 – Leven op de plantage

de planter

De planter is de baas van de plantage.

de landarbeider

Een landarbeider is iemand die in de landbouw werkt, een boer.

het eigendom

Eigendom is wat iemand heeft.

🏭 les 3 – Werken en zingen

het slavenlied

Een slavenlied is een lied dat de slaven zelf verzongen.

de godsdienst

Een godsdienst is een geloof.

de vrijheid

Vrijheid betekent vrij zijn.

de marron

Een marron is een Afrikaanse slaaf die in Suriname is ontsnapt en in het bos is gaan wonen.

de opstand

Bij een opstand worden mensen boos op hun leider. Ze gehoorzamen hem niet meer.

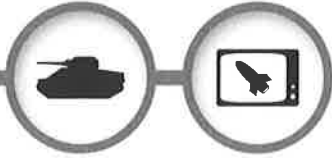
🏭 les 4 – Einde van de slavernij

de antislavernijbeweging

Mensen die in opstand kwamen tegen de slavernij vormden de anti-slavernijbeweging. Zij wilden slavernij afschaffen.

Keti Koti

Keti Koti is 1 juli. Surinamers herdenken dan de gestorven slaven en vieren dat zij nu vrij zijn.

Samenvatting

In de tijd van wereldoorlogen kreeg Hitler de macht en bezetten de Duitsers Nederland vijf jaar lang. In de tijd van televisie en computer werd Nederland weer opgebouwd. Vanaf 1960 kwamen er gastarbeiders naar ons land.

les 1 – Oorlog in ons land

Zo'n tien jaar voor de Duitsers Nederland binnenvielen, raakte de economie in een crisis. Het ging slecht met bedrijven. Veel mensen raakten hun baan kwijt. In Duitsland was er ook crisis. Veel mensen waren arm en hadden geen baan. Adolf Hitler beloofde om alle problemen op te lossen. Hij kwam aan de macht. Met de economie ging het toen goed. Maar hij had ook andere plannen. Op 10 mei 1940 bezetten de Duitsers Nederland. Toen begon voor ons de Tweede Wereldoorlog. Nederlanders reageerden verschillend: er waren mensen blij, anderen werkten de Duitsers tegen. Weer anderen deden helemaal niets.

les 2 – Wat te doen?

Hitler zei dat de Joden de schuld van alles waren. Toen de Duitsers Nederland bezetten, voerden zij meteen anti-Joodse maatregelen in. Joden mochten niets meer verkopen op de markt, ze werden ontslagen, ze mochten niet meer in openbare plaatsen komen en moesten een Jodenster dragen. Dit was discrimineren. Anne Frank was een Joods meisje. Zij ging onderduiken, verstopt ergens wonen. Zij schreef alles op in haar dagboek. Later werd dit gevonden en mensen uit de hele wereld lazen het. Anne Frank en haar familie zijn verraden en opgepakt. In 1945 was de Tweede Wereldoorlog voorbij.

>

thema 5 – Oorlog en opnieuw beginnen

 tijd van wereldoorlogen tijd van televisie en computer

Samenvatting

les 3 – Op bezoek bij Drees

Na de oorlog moest alles weer worden opgebouwd. Steden en bruggen waren verwoest, fabrieken geplunderd en winkels waren leeg. Minister-president Willem Drees vroeg iedereen zuinig te leven. Mensen kregen lage lonen, zodat fabrieken goedkoop producten konden maken. Er werden snel en goedkoop huizen gebouwd. Veel mensen waren arm. De regering maakte twee nieuwe wetten. De AOW: elke Nederlander krijgt vanaf zijn 65e jaar geld van de regering. En de WW: als je je baan verliest, krijg je geld. In 1953 bleek er een nieuwe vijand te zijn: de zee. De dijken in Zeeland braken door en veel mensen verdronken: de watersnoodramp.

les 4 – Nieuwe Nederlanders

De wederopbouw was een succes. Het ging goed met de economie. Toch verlieten veel mensen Nederland. Zij gingen naar Canada, Nieuw-Zeeland of Australië. In Nederland waren steeds meer mensen nodig om het werk te doen. Eerst zocht de regering gastarbeiders in Spanje en Italië. Zij verdienden hier geld en gingen weer naar huis. Toen werden mensen uit Marokko en Turkije gevraagd. Omdat ze hun gezinnen misten, lieten ze die vaak overkomen. Zij raakten hier gewend. Er kwamen ook vluchtelingen naar Nederland en mensen uit de koloniën. Al die nieuwkomers namen hun eigen gewoontes, taal en cultuur mee. Nederland wordt daarom een veelkleurig land genoemd.

1900

10 mei 1940 bezetting van Nederland door de Duitsers

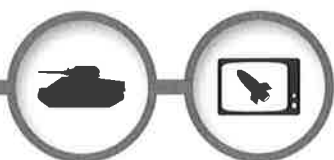
1950

1960

veelkleurig Nederland

NU

Begrippen

les 1 – Oorlog in ons land

de economie

Economie is alles wat te maken heeft met de rijkdom van een land.

de crisis

Bij een crisis zijn de dingen op hun allerergst of allermoeilijkst.

werkloos

Werkloos is het niet hebben van een baan.

Adolf Hitler

Adolf Hitler was de leider van Duitsland tijdens de Tweede Wereldoorlog.

bezetten

Bezetten is het inpikken van een ander land.

de Tweede Wereldoorlog

De Tweede Wereldoorlog was een grote oorlog tussen 1940 en 1945. Duitsland bezette Nederland.

les 2 – Wat te doen?

de Joden

Een Jood stamt af van het Joodse volk. De Joden hebben een eigen geloof.

de discriminatie

Bij discriminatie worden sommige groepen mensen op een oneerlijke manier behandeld.

de anti-Joodse maatregelen

Dit zijn regels die de Duitsers verzonnen om de Joden te pesten, later zelfs op te kunnen pakken.

de Jodenster

De Jodenster was een gele ster die alle Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog duidelijk zichtbaar moesten dragen.

Anne Frank

Anne Frank was een Joods meisje dat tijdens de Tweede Wereldoorlog in Nederland moest onderduiken.

onderduiken

Onderduiken is je een tijdlang verbergen op een veilige plaats.

bevrijden

De bevrijding is het bevrijd worden, bijvoorbeeld als een ander land jouw land heeft bezet.

les 3 – Op bezoek bij Drees

de wederopbouw

Bij de wederopbouw werd er in Nederland hard gewerkt om het land na alle verwoestingen van de Tweede Wereldoorlog opnieuw op te bouwen.

Willem Drees

Willem Drees was minister-president van Nederland na de Tweede Wereldoorlog. Alles wat kapot was, moest toen weer worden opgebouwd.

de Algemene Ouderdomswet (AOW) .

De Algemene Ouderdomswet (AOW) is een wet in Nederland die ervoor zorgt dat alle mensen vanaf 65 jaar geld krijgen van de regering.

de Werkloosheidswet (WW)

Als je je baan verliest, krijg je dankzij de Werkloosheidswet geld van de regering.

de watersnoodramp

In 1953 was er een grote overstroming in Zeeland. Dat heet de watersnoodramp.

les 4 – Nieuwe Nederlanders

de gastarbeider

Een gastarbeider is iemand uit het buitenland die hier komt werken.

de vluchteling

Een vluchteling is iemand die vlucht uit zijn eigen land, bijvoorbeeld omdat het daar oorlog is.

veelkleurig

In een veelkleurig land leven mensen die uit veel verschillende landen komen.